

Олена Василівна Дерев'янку,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальноінженерних дисциплін Житомирського державного технологічного університету

Інеса Станіславівна Лазаренко,

викладач вищої категорії, викладач-методист
Житомирського агротехнічного коледжу

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

В статті розглядаються проблеми організації самостійної роботи студентів з використанням засобів інформаційних технологій при вивченні іноземної мови з урахуванням сучасних вимог та умов суспільства. Вивчаються методи ефективної організації самостійної роботи студентів як цілісної системи сучасного освітнього середовища.

Ключові слова: самостійна робота студентів, інформаційні технології, Інтернет-ресурси.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На даному етапі розвитку вищої школи необхідною умовою оптимізації навчального процесу стає розширення арсеналу традиційних методичних засобів та прийомів удосконалення професійної освіти під час вивчення іноземних мов. Особливе значення набуває організація самостійної роботи студентів метою якої є формування творчої особистості, яка здатна на саморозвиток, самоосвіту, інноваційну діяльність не лише під час навчання в університеті, а й протягом усього життя: сучасна людина повинна навчатися сприймати та аналізувати великий об'єм нової інформації, критично ставитися до її оцінки, вміти аналізувати.

Традиційно самостійна робота студентів займала значний обсяг у процесі оволодіння іноземною мовою, зокрема при засвоєнні та опрацюванні

лексичного, граматичного матеріалу, при розвитку навичок читання та писемного мовлення. Існуючі підручники, словники, довідники, комп'ютерні та мультимедійні технічні засоби, мережа Інтернет надають широкі можливості студентам самостійно опрацювати матеріал та удосконалювати знання з іноземної мови. За таких умов активізація самостійної роботи студентів засобами інформаційних технологій у процесі оволодіння іноземною мовою стає особливо актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опираються автори. Різні аспекти проблеми самостійної роботи студентів розглянуто в дослідженнях вітчизняних науковців (А. Алексюк, В. Буряк, О. Заїка, Л. Клименко, В. Козаков, В. Луценко та інші). Самостійній роботі студентів у процесі оволодіння іноземною мовою присвячено ряд наукових досліджень, які вирішують окремі питання цієї проблеми (О. Акмалдинова, М. Алієва, Т. Гусак, Л. Іванова, К. Карпов, А. Лур'є, М. Ляховицький, О. Малінко, З. Матукайтес, С. Ніколаєва, І. Павлова, О. Письменна) та загальні проблеми в цілому (Т. Біла, А. Кузьміна, Л. Лужних та інші). Залучення інформаційних технологій у процес навчання розглядається в роботах В. Беспалька, Б. Гершунського, Є. Полат та інші; дидактичним та психолого-педагогічним проблемам використання комп'ютерних технологій в процесі навчання присвячено дослідження Є. Барахсанової, П. Гальперіна, Є. Машбіц, Є. Нелунової та інших.

Мета статті – розглянути поняття самостійної роботи та розкрити методи самостійної роботи студентів при вивченні іноземної мови з використання інформаційних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вчені розглядають поняття «самостійна робота студентів» у двох значеннях: широкому – як активну пізнавальну творчу діяльність студента, присутню у будь-якому виді навчальних занять, і у більш вузькому значенні – як один з видів навчальних занять під методичним керівництвом викладача, але без його особистої участі.

Таке розуміння знаходимо також і у визначенні відомого російського науковця П. Підкасистого, який розрізняє самостійну роботу та самостійну діяльність студентів. Самостійну роботу вчений трактує «як дидактичний засіб навчання, штучну педагогічну конструкцію» [1, с. 45], за допомогою якої педагог організує діяльність суб'єктів навчання як на занятті, так і під час виконання домашнього завдання.

Ми погоджуємося з думкою тих дослідників, які розглядають самостійну роботу як найважливіший компонент педагогічного процесу, що передбачає інтеграцію різних видів індивідуальної та колективної навчальної діяльності, яка здійснюється як під час аудиторних, так й поза аудиторних занять, без участі викладача та під його безпосереднім керівництвом [2, с. 65].

Поняття «організації самостійної роботи» можна визначити як процес впорядкування самостійної роботи за певними вимогами (критеріями, правилами, принципами) і надання їй необхідної форми з метою найкращої реалізації поставленої цілі. Організаційними елементами є умови і результати самостійної роботи.

За формами організації самостійну роботу можна розділити на фронтальну, групову й індивідуальну, а за місцем у навчальному процесі – на аудиторну й поза аудиторну [3, с. 52]. Тому в організації самостійної роботи студентів слід враховувати зміст навчальної дисципліни, рівень їх освіти та ступінь підготовленості, необхідність упорядкування навантаження студентів при самостійній роботі, використання сучасних педагогічних технологій навчання.

Все більш актуальним у практиці вищої школи стає питання застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у самостійній роботі при оволодінні студентами іноземною мовою.

Термін «інформаційна технологія» вперше ввів академік В. Глушков. На його думку, інформаційні технології – це процеси, які пов'язані з переробкою інформації [4, с. 10]. Ширше трактує цей термін М. Жалдак: «Під інформаційною технологією розуміють сукупність методів і технічних засобів

збору, організації, збереження, обробки, передавання і подання інформації, що розширює знання людей і розвиває їхні можливості з керування технічними і соціальними проблемами» [5, с. 31], відкриває неосяжні обрії перед безперервною освітою й самоосвітою людини [6, с. 11]. Це формулювання найповніше відповідає суті використання інформаційних технологій під час навчання студентів іноземним мовам. На думку Н. Апатова інформаційна технологія – це так звана методична система, частина педагогічної технології [7, с. 17].

Отже, виходячи із вищезазначеного, під інформаційними технологіями навчання розуміємо системний комплекс психолого-педагогічних процедур, що включає спеціальний відбір і компонування дидактичних форм, методів, засобів, прийомів, умов здійснення та оцінювання процесу навчання, заснованих на використанні комп'ютерної техніки.

На даний час вже накопичений достатній практичний і теоретичний матеріал стосовно загальних психолого-педагогічних передумов використання інформаційних технологій у організації самостійної роботи студентів, зазначимо основні положення, які лягли в основу нашого дослідження [8, с. 44 – 45]:

введення ІКТ значно розширює можливості подання навчальної інформації, дає змогу зробити її більш насиченою, наочною і доступною за рахунок застосування кольору, графіки, анімації, звуку, відео, ігрових форм діяльності тощо;

ІКТ є одним із ефективних засобів підвищення мотивації навчальної діяльності, створює сприятливі умови для інтенсифікації, диференціації та індивідуалізації навчання, сприяє зростанню активності та розвитку творчих здібностей студентів при вивченні іноземних мов;

використання ІКТ створює умови для якомога повнішого застосування психофізіологічних особливостей сприйняття, дає змогу активніше залучати студентів до інтенсивної творчої діяльності, до оволодіння методами наукового

пізнання, вчить їх самостійно здобувати знання і, таким чином, стимулює їх розумову та пізнавальну діяльність;

використання ІКТ як засобу тренування, самопідготовки й самоосвіти дає змогу ефективно реалізовувати особистісно-орієнтоване навчання, значно підвищувати ефективність самостійної роботи студентів;

вибір індивідуального темпу навчання та методики подання навчального матеріалу, адаптація системи до вихідного рівня знань студента, організація оперативного контролю та самоконтролю знань;

можливість звернення за довідкою, допомогою та поясненням без зайвих побоювань виявити свій рівень некомпетентності перед друзями та вчителем, відсутність категоричної негативної оцінки власної діяльності сприяють формуванню позитивного ставлення студентів до навчання, дають змогу стимулювати позитивні емоції.

Розглянемо можливості використання деяких інформаційних технологій у самостійній роботі студентів:

для пошуку інформації в мережі – використання web-браузерів, баз даних, користування інформаційно-пошуковими і інформаційно-довідковими системами, автоматизованими бібліотечними системами, електронними журналами;

для організації діалогу в мережі – використання електронної пошти, синхронних і відстрочених телеконференцій;

для створення тематичних web-сторінок і web-квестів – використання html-редакторів, ftp, web-браузерів графічних редакторів.

У процесі підготовки студентів з дисципліни «Іноземна мова» для самостійного пошуку і обробки інформації можуть використовуватися наступні форми роботи з використанням інформаційних технологій: написання і захист реферату-огляду, рецензія на сайт за темою та її презентація, підготовка фрагмента практичного заняття, підготовка доповіді за темою, підготовка дискусії за темою та ін.

Оволодіння мовленнєвою діяльністю іноземною мовою можливе тільки в процесі виконання різноманітних навчальних вправ. Що стосується змісту та класифікації завдань для організації самостійної роботи, єдиної думки з цього питання не існує. Проте слід зазначити, що використання вправ, які спрямовані на самостійне оволодіння знаннями в процесі активної пізнавальної і практичної діяльності, дасть більший ефект ніж ті, що направлені на представлення викладачем готового навчального матеріалу, його запам'ятовування та відтворення студентом.

Тому, беручи до уваги особливості організації самостійної роботи студентів з іноземної мови, ми пропонуємо використовувати наступні засоби Інтернет-ресурсів: чат-технології, відео конференції, блоги, електронна пошта, списки розсилки, форуми.

Для діалогу в мережі можна запропонувати студентам роботу в списках розсилки чи спілкування в синхронній телеконференції (чаті) з носіями мови або студентами інших вузів чи країн, з обговоренням певних тем чи інтерв'юванням. Завдання можуть бути наступні:

1. Знайдіть чат-групу, в якій ведеться обговорення культурних традицій Великої Британії та візьміть участь в обговоренні. Напишіть звернення до 2-3-х учасників. Роздрукуйте чат-лог та проаналізуйте використану лексику (сленг, прикметники тощо).

2. Складіть запис у своєму блозі (англійською мовою) про відвідування концерту (перегляду фільму, літньої подорожі). Поділіться враженнями, запросіть інших користувачів до обговорення. Завітайте до інших блогів про музику (подорожі), прокоментуйте їх (2-3 з них).

3. Створіть список розсилки про визначні місця вашої країни. Підпишіться на схожу розсилку про країну, мову якої вивчаєте.

4. Знайдіть форум за темою «Навколо світу» («Країни і люди») та візьміть участь в його роботі. Дайте відповідь на 2-3 теми, задайте одну нову тему.

Одним з найефективніших та найцікавіших методів самостійної роботи студентів при вивченні іноземних мов є метод проектів. Він надає можливість студентам навчитись самостійно шукати шляхи вирішення проблеми, знаходити та відбирати необхідну інформацію, широко використовуючи Інтернет-ресурс, аналізувати, створювати новий практично значущий для них продукт, робити свої висновки та презентувати широкій аудиторії. Також цей метод сприяє розвитку творчих здібностей студентів та пробуджує пізнавальний інтерес, поліпшує зацікавлення вивченням іноземної мови, яка стає основним інструментом в пошуку інформації в Інтернеті.

Проконтролювати самостійну роботу можна досить легко, адже на кожному етапі проекту студент здає короткий звіт, створює своє власне портфоліо, а в кінцевому результаті захищає проект, що розкриває не лише знання теоретичного матеріалу, а й уміння використовувати на практиці одержані знання іноземної мови, відстоювати власну думку.

Метод проектів як один із видів самостійної роботи дає можливість максимально реалізувати індивідуальний підхід до студентів з різним рівнем знань і є могутнім засобом для розширення рецептивного лексичного запасу, сприяє поглибленню та закріпленню знань, розширенню творчого потенціалу студентів та підвищенню інтересу до іноземної мови.

Також широкого використання в навчальному процесі набула технологія проектної діяльності Веб-квест. Веб-квест у педагогіці – проблемне завдання з елементами рольової гри, для виконання якої використовуються інформаційні ресурси Інтернет [9, с. 36].

Характерною особливістю технології Веб-квест, що відрізняє її від інших проектних технологій, є: визначення заздалегідь ресурсів, в яких є інформація, необхідна для розв'язання проблеми; Веб-квест визначає порядок дій, що має виконати студент для одержання необхідного результату; обов'язковим складником цієї технології є перелік знань, умінь і навичок, яких набувають студенти в процесі виконання Веб-квеста; однозначно визначаються критерії

оцінювання виконаних завдань, що дає можливість здійснювати моніторинг якості набутих знань.

На нашу думку, усі ці сучасні технології сприяють розвитку самостійної роботи студентів, створюють умови для ефективної організації самостійної роботи при вивченні іноземних мов як одного із засобів спілкування та пізнання оточуючого світу. Важливим є те, що організація самостійної роботи з використанням ресурсів Інтернету створює оптимальні умови для формування та розвитку міжкультурної комунікативної компетенції студентів завдяки великим можливостям практики спілкування іноземною мовою, яку вони вивчають.

Висновки та перспективи подальших розвідок цього напрямку. Використання сучасних інформаційних технологій в організації самостійної роботи студентів у процесі вивчення іноземної мови з дотриманням певних методичних рекомендацій буде ефективно сприяти не лише ефективному засвоєнню певного обсягу навчального матеріалу, формуванню комунікативної компетенції, а й розвитку самостійності як риси особистості, формуванню навичок самостійної пошукової діяльності, здатності приймати на себе відповідальність, самостійно приймати рішення щодо планування, організації, оцінювання, контролю власної діяльності та її результату. Перспективою подальших досліджень є проблеми, пов'язані зі створенням спеціального методичного забезпечення для вдосконалення самостійної роботи студентів з метою оволодіння ними іноземною мовою.

Список використаної літератури

1. Пидкасистый П. И. Организация учебно-познавательной деятельности студентов : уч. пособие / П. И. Пидкасистый. – М. : Педагогическое общество России, 2004. – 112 с.
2. Журавська Л. М. Концептуальні умови управління самостійною роботою студентів у ВНЗ / Л. М. Журавська // Освіта та управління. – Т. 3. – 1999. – № 2.2.

3. Мороз О. Г. Підготовка майбутнього вчителя: зміст та організація: [Навчальний посібник] / О. Г. Мороз, В. О. Сластьонін, Н. І. Філіпенко. – К., 1997. – 168 с.

4. Глушков В. М. Основы безбумажной информатики / В. М. Глушков. – М. : Наука, 1987. – 552 с.

5. Жалдак М. И. Система подготовки учителя к использованию информационной технологии в учебном процессе: автореф. дис. на соискание ученой степени доктора пед. наук : спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения» / М. И. Жалдак. – М., 1989. – 48 с.

6. Сосницька Н. Л. Удосконалення навчального експерименту з хвильової оптики засобами нових інформаційних технологій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання» / Н. Л. Сосницька. – Бердянськ, 1998. – 20 с.

7. Апатова Н. В. Влияние информационных технологий на содержание и методы обучения в средней школе : автореф. дис. на соискание ученой степени доктора пед. наук: спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения» / Н. В. Апатова. – М., 1994. – 37 с.

8. Каяліна С. В. Розвиток пізнавальної самостійності учнів засобами комп'ютерної техніки на уроках хімії: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.02 / Каяліна Світлана В'ячеславівна. – К., 2004. – 219 с.

9. Кадемія М. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології навчання : Словник-глосарій / М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр, Т. Є. Рак. – Львів : СПОЛОМ, 2011. – 136 с.

Рецензент: доктор технічних наук, доцент Подчашинський Ю. О.

Стаття надійшла до редакції 20.01.2015

Дервянко Е. В., Лазаренко И. С. Организация самостоятельной работы студентов с использованием информационных технологий при изучении иностранного языка

В статье рассматриваются проблемы организации самостоятельной работы студентов с использованием средств информационных технологий при изучении иностранного языка с учетом современных требований и условий общества. Изучаются методы эффективной организации самостоятельной работы студентов как целостной системы современной образовательной среды.

Ключевые слова: самостоятельная работа студентов, информационные технологии, Интернет-ресурсы.

Derevianko E., Lazarenko I. Students' self-contained foreign language studying organization with information technologies using

Students' self-contained foreign language studying organization using information technologies issues according modern social requirements and conditions are considered in the article.

Students' self-contained work is the most important part of the institution training-educational process. Students' independent work during foreign language studying takes on a special value as a conversational and environment learning tool.

Scientific pedagogical literature analysis and foreign language teaching practice highlight, that students' education and creativity development, students' self-contained work organization, methodical providing improvement, new information and pedagogical technologies implementation are the main way for students to improve their level of knowledge. Existing books, vocabularies, computer and multimedia devices, the Internet network etc. make it possible for students to do their best in improving their foreign language skills.

Therefore, students' self-contained foreign language studying organization using information technologies during education is actualizing nowadays.

The article explores the "student's self-contained work" idea. We accept thoughts of those researchers, which review the idea as a major pedagogical process component. This component provides different kinds of individual and collective educational activities integration within either classroom lessons or outside of last ones. These lessons can be provided with teacher supervision or without it.

It is necessary to consider academic discipline content, students' skills, loading level and using modern pedagogical methods, forms and technologies in case of students' independent studying organization planning.

Informational technologies mean a system of the psychological and pedagogical procedures. It includes special selection and composing of didactic forms, methods, tools, conditions, evaluations of educational process, which is based on computer devices application.

The article shows such possibilities of the most effective information technologies using in the students' independent studying as:

- Web-browsers , data bases, searching and help systems, automatic libraries and electronic magazines using for information searching;*
- E-mail, synchronic and postponed teleconferences for communication;*
- Html-editors, graphic editors, web-browser for websites and web-quests creation.*

We propose to provide such forms of IT using for individual data searching and computing during students' teaching process as:

- Essay writing and defense;*
- Website critique based on different subjects, presentation;*
- A part of practical training preparation;*
- Report preparation;*

- *Discussion preparation etc.*

Scientific literature analysis and our own experience allow concluding, that the main students' independent studying methods are project methods, web-quests, chats, video conferences, blogs, E-mail, forums.

Information technologies using during students' self-contained foreign language teaching with certain methodical recommendations following will effectively support either certain value of the training material mastering, communicative competence forming or identity forming as a form of personality, self-contained searching skills forming. Also it will promote responsibility assuming skills, making independent decisions concerning students' activity and their final results planning, organization, assessing, monitoring.

Keywords: *Students' self-contained studying, information technologies, internet resources.*